

DEN SVENSKSPRÅKIGA BEFOLKNINGEN i Finland 1990–2040

JAN SAARELA

Om författaren

Jan Saarela är professor i demografi med statistik och docent i befolkningsekonomi vid Åbo Akademi. Han har tidigare arbetat som professor i etniska relationer vid Svenska Social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet och som akademilektor i socialpolitik vid Åbo Akademi. Hans forskningsområde är registerbaserade befolkningsstudier, specifikt av den finlandssvenska befolkningen. Han leder för närvarande en av Åbo Akademis interna spetsforskningsenheter om demografiska förändringar och deras konsekvenser utgående från flergenerationella registerdata (DemSwed).

Utgivare: Tankesmedjan Magma och Svenska Finlands folkting

Tryck: Oy Nord Print Ab
Form och layout: Oy Nord Print Ab
Kartor: Hannu Linkola

ISBN: 978-952-7328-06-4 (print)
ISBN: 978-952-7328-07-1 (online)

Den svenskspråkiga befolkningens utveckling i Finland 1990–2040

Finland lider på många sätt av en negativ demografisk utveckling; det föds allt färre barn och befolkningen åldras. Nativiteten är rekordlåg, och därtill pågår i många kommuner en betydande utflyttning. Hur ser då situationen ut för den svenskspråkiga befolkningen? Vad har hänt och ännu viktigare, hur ser framtiden ut? Följer utvecklingen de nationella trenderna?

I denna rapport analyseras befolkningsutvecklingen mellan åren 1990 och 2040 i det geografiska området *Svenskfinland*, det vill säga de tvåspråkiga kommunerna på fastlandet och de enspråkigt svenska kommunerna på Åland, inalles 49 kommuner. Fokus är på befolkningen med svenska som registrerat modersmål.

Rapporten är tudelad: dels analyseras utvecklingen 1990–2018, dels görs en prognos för 2019–2040. Informationen för åren 1990–2018 kommer från Statistikkentralens data över befolkningen enligt boendekommun och modersmål. År 2018 är det senaste året med tillgängliga data. Prognosen för 2019–2040 baserar sig på Statistikkentralens befolkningsprognos för respektive kommun, samt egna prognoser gjorda av Helsingfors, Esbo och Vanda. Analysen och metoderna beskrivs närmare i bilaga 1. Resultaten av prognosen för den svenskspråkiga befolkningen finns sammanfattade i tabell 1. Mer detaljerade uppgifter, bland annat beräkningarna för prognosen kommunvis för varje år, hittas i tabellformat på Magma's webbplats (magma.fi).

Denna rapport strävar efter att sammanfatta utvecklingen samt beskriva generella mönster och trender för befolkningen med svenska som modersmål, och i viss mån för dem med ett annat modersmål än svenska eller finska. Lokala befolkningstal är i regel mycket känsliga för både intern och internationell migration. Prognoser för enskilda kommuner ska därför ses som enbart grovt riktgivande. Detta gäller i synnerhet för befolkningen med annat modersmål än svenska eller finska.

Den övergripande konklusionen är att vi fram till år 2040 kan förväntas oss en ökning av den svenskspråkiga befolkningen med några få tusen personer i landet som helhet. De svenskspråkiga kommer i något högre grad än tidigare att vara bosatta i städer eller regioncentra. Till skillnad från situationen för finskspråkiga och personer med annat modersmål än finska och svenska kommer denna förändring ändå inte att vara särskilt markant. Vissa mindre orter, som historiskt sett har dominerats av en svenskspråkig befolkning, kommer att uppleva en nedgång i sitt befolkningstal.

Utvecklingen 1990–2018

Under perioden 1990–2018 krympte den svenskspråkiga befolkningen i Finland med drygt 8 000 personer, eller nästan 3 procent, från 296 700 till 288 400. Under nämnda period var åldersstrukturen överlag något ogynnsam för att främja en befolkningstillväxt, vilket delvis också förklarar utvecklingen i många av kommunerna.

Regionalt sett minskade antalet personer med svenska som modersmål med knappt 9 500 i Nyland, med drygt 4 500 personer i Österbotten och med knappt 900 personer i Egentliga Finland, medan den ökade med drygt 2 600 personer på Åland. Det betyder att **i området Svenskfinland minskade den svenskspråkiga befolkningen med drygt 12 000 personer. Antalet svenskspråkiga som bor utanför Svenskfinland ökade däremot med drygt 3 900.**

Ser man på utvecklingen fram till 2018 är Helsingfors den enskilt största kommunen sett till antalet personer med svenska som modersmål, följt av Esbo, Raseborg, Vasa, Borgå, Korsholm, Jakobstad, Åbo, Mariehamn och Pedersöre. År 2018 bodde 13 procent av den svenskspråkiga befolkningen i Helsingfors, och 44 procent i Nyland.

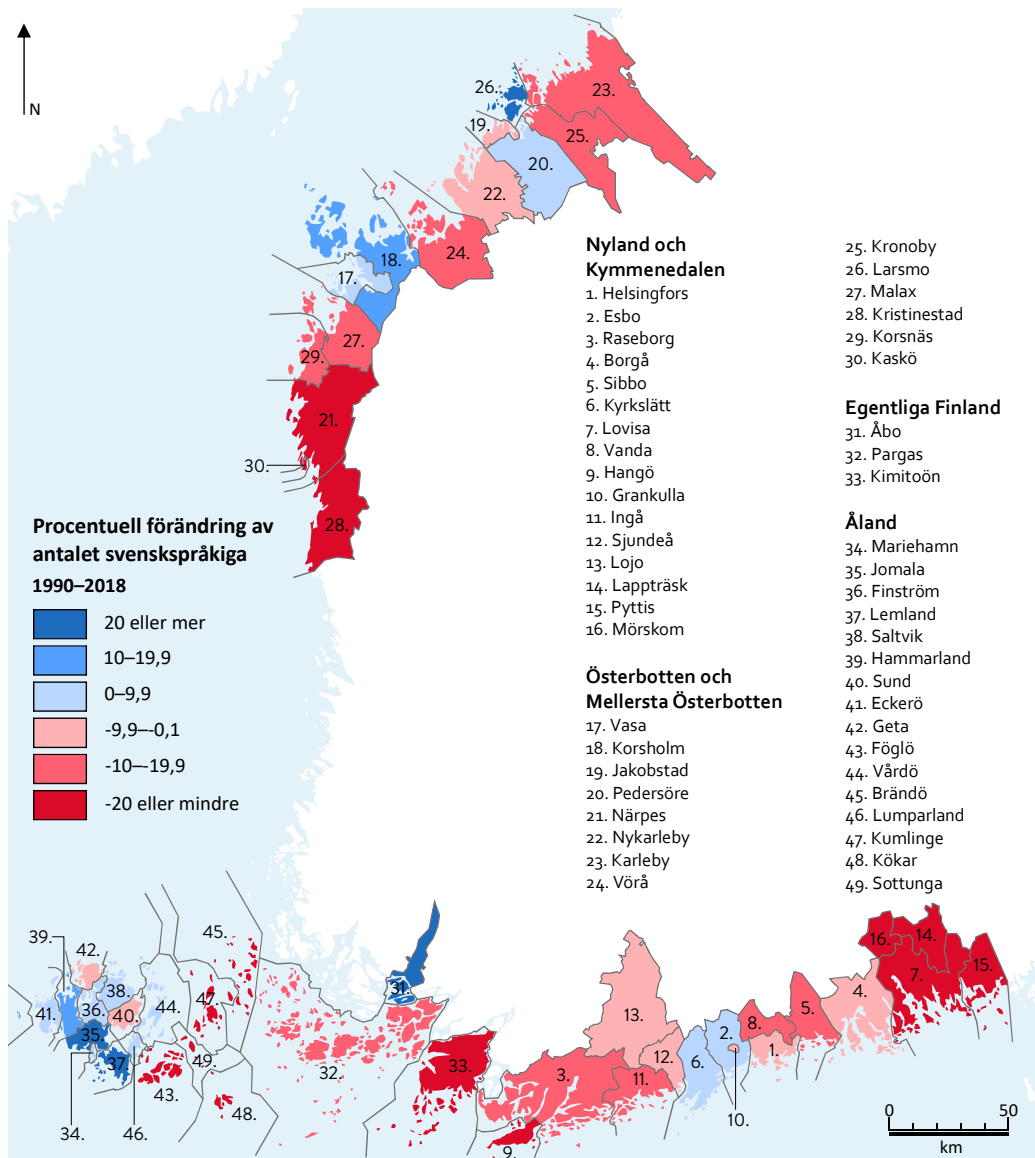
Den svenskspråkiga befolkningsutvecklingen under perioden 1990–2018 har sett något olika ut i olika kommuner (karta 1). Största minskningen i antal personer upplevde Närpes, Raseborg, Lovisa och Hangö som alla tappade omkring ett par tusen personer, samt Kimitoön, Kristinestad och Pargas där minskningen var omkring 1 500 svenskspråkiga. I relativa tal var minskningen störst i befolkningsmässigt små kommuner, såsom Pyttis (-43 %), Mörskom (-36 %), Hangö (-34 %), Lappträsk (-31 %), Kristinestad (-30 %), Kimitoön (-27 %), Kaskö (-25 %), Lovisa (-24 %) och Närpes (-23 %).

I absoluta tal var ökningen av antalet personer med svenska som modersmål störst i Åbo, Jomala, Larsmo, Esbo, Korsholm och Vasa. I relativa termer växte den svenskspråkiga befolkningen mest i Larsmo (44 %), Åbo (28 %), Korsholm (11 %), Pedersöre (10 %) och Vasa (7 %), bortsett från några av de mindre kommunerna på Åland.

Kommuner med ett ökande antal svenskspråkiga är huvudsakligen inflyttningsområden, som har haft ett nettotillskott till följd av inrikes migration. Detta är fallet för Sibbo samt de andra kommunerna i Nyland, bortsett från Hangö, Lovisa och Raseborg. Befolkningsökningen i Åbo, Jomala och några andra kommuner på Åland kan i hög grad förklaras av inflyttning. Befolkningen i Larsmo och Pedersöre har ökat till följd av en hög nativitet och en ung befolkning.

Den svenskspråkiga befolkningen har minskat i Pargas och Kimitoön på grund av att den är ålderstigen och på grund av att ingen nämnvärd inflyttning har skett. **I Öster-**

botten har alla kommuner förutom Korsholm haft totalt sett fler utflyttare än inflyttare under perioden 1990–2018.

Karta 1. Utvecklingen av antalet svenskspråkiga under perioden 1990–2018 i det geografiska området *Svenskfinland*, det vill säga de tvåspråkiga kommunerna på fastlandet och de enspråkigt svenska kommunerna på Åland (Källa: Statistikcentralen)

Tabell 1 Den svenskspråkiga befolkningen och befolkningen med annat modersmål än svenska och finska – befolkningsstruktur och -förändringar kommunvis.

	Svenskspråkiga									
	Av alla	<18 år	>64 år	Kvinnor 18-39 år			Förändring	Förändring		
	%	%	%	%	Antal	Förändring	%	Antal	Förändring	
	2018	2018	2018	2018	1990	1990-2018	1990-2018	2018	2018-2040	
Nyland och Kymmenedalen					137 591	-9 493	-7 %	128 098	562	
Helsingfors	5,6	38,7	22,9	16,7	37 791	-1 258	-3 %	36 533	3 062	
Esbo	7,1	46,9	22	10,6	18 634	1 365	7 %	19 999	-952	
Raseborg	64,6	31,9	28,8	10	19 862	-2 030	-10 %	17 832	-2 131	
Borgå	29,2	36,6	27,1	10,1	15 816	-1 144	-7 %	14 672	197	
Sibbo	32	38,3	26,5	9,8	7 366	-755	-10 %	6 611	1 819	
Kyrkslätt	16,6	39,2	24,2	9,2	6 052	446	7 %	6 498	564	
Lovisa	40,6	29,7	32,5	8,4	7 946	-1 894	-24 %	6 052	-791	
Vanda	2,4	37,2	27,3	11,4	6 358	-799	-13 %	5 559	-343	
Hangö	42,7	27,6	34,9	7,6	5 433	-1 858	-34 %	3 575	-916	
Grankulla	33,3	40,8	25,7	8,1	3 407	-205	-6 %	3 202	572	
Ingå	52,5	33,1	29,6	8,3	3 180	-341	-11 %	2 839	-205	
Sjundeå	28,2	40,4	27,6	8,3	1 875	-146	-8 %	1 729	35	
Lojo	3,5	33,5	32,1	7,5	1 735	-118	-7 %	1 617	-165	
Lappträsk	30,7	29,3	33,7	7,2	1 183	-364	-31 %	819	-104	
Pyttis	7,4	25,7	41,6	4,4	680	-295	-43 %	385	-63	
Mörskom	9,2	36,4	35,8	8	273	-97	-36 %	176	-16	
Österbotten och Mellersta Österbotten					99 819	-4 508	-5 %	95 311	-2 443	
Vasa	23	35,3	22,4	15,5	14 594	961	7 %	15 555	459	
Korsholm	68,7	42	23,9	10,4	12 024	1 326	11 %	13 350	-126	
Jakobstad	56,3	35,4	26,6	11	11 048	-187	-2 %	10 861	-912	
Pedersöre	89	50,9	18,1	12,7	8 943	858	10 %	9 801	-343	
Närpes	79,7	30,9	33,4	8,5	9 805	-2 252	-23 %	7 553	176	
Nykarleby	86,4	38,5	26,5	10,3	7 055	-615	-9 %	6 440	-408	
Karleby	12,6	39,8	27,9	9,4	7 044	-1 043	-15 %	6 001	-78	
Vörå	80,6	37,7	27,3	9,9	6 473	-1 146	-18 %	5 327	-454	
Kronoby	77,7	36,2	26,4	10	6 193	-1 133	-18 %	5 060	-500	
Larsmo	92	66,4	14,3	12,9	3 403	1 512	44 %	4 915	795	
Malax	85,2	32,1	29,4	9,7	5 350	-681	-13 %	4 669	-356	
Kristinestad	54,4	25,7	35,7	7,5	5 139	-1 548	-30 %	3 591	-572	
Korsnäs	85,8	28,8	31,1	9,7	2 255	-435	-19 %	1 820	-186	
Kaskö	29,2	32,3	37,8	9	493	-125	-25 %	368	-53	
Egentliga Finland					24 260	-854	-4 %	23 406	116	
Åbo	5,4	32,8	18,7	20,2	8 138	2 268	28 %	10 406	1 408	
Pargas	55,2	34,5	29,9	8,9	9 855	-1 459	-15 %	8 396	-756	
Kimitoön	68,5	27,6	33,7	8	6 267	-1 663	-27 %	4 604	-536	
Åland					23 243	2 605	11 %	25 848	4 369	
Mariehamn	83,5	31,2	25,3	12	9 538	268	3 %	9 806	1 657	
Jomala	88,9	48,4	15,6	11,9	2 862	1 611	56 %	4 473	1 602	
Finström	89,8	38,2	23,3	10,9	2 118	206	10 %	2 324	321	
Lemland	91,7	46,9	18	11,3	1 208	657	54 %	1 865	227	
Saltvik	92,1	39	24,2	9,5	1 574	137	9 %	1 711	138	
Hammarland	90,2	38,3	23,2	10,3	1 190	232	19 %	1 422	160	
Sund	87,9	28,2	27,2	7,7	912	-8	-1 %	904	34	
Eckerö	88,7	32,5	26,2	10,6	776	76	10 %	852	112	
Geta	87,2	31,5	24,6	10,7	452	-4	-1 %	448	80	
Föglö	83,5	27,4	35,9	9,2	579	-133	-23 %	446	-4	
Vårdö	85,5	36,8	32,6	7,6	372	11	3 %	383	38	
Brändö	73,3	16,4	36,8	6,7	499	-170	-34 %	329	26	
Lumparland	84,6	25,4	31	6,2	308	15	5 %	323	-38	
Kumlinge	87,9	20,9	36,8	5,4	442	-165	-37 %	277	-5	
Kökar	87,1	10,4	38,6	5	287	-85	-30 %	202	23	
Sottunga	100	6	44,6	8,4	126	-43	-34 %	83	-3	
Hela Svenskfinland	14,7	37,6	25,4	11,6	284 913	-12 250	-4 %	272 663	2 488	
Övriga kommuner	0,4	40,7	24,2	11,4	11 825	3 912	33 %	15 737	-704	
Hela Finland	5,2	37,8	25,3	11,6	296 738	-8 338	-3 %	288 400	1 784	

		Annat modersmål			
	Förändring				
Antal	%	Antal	Förändring	Antal	Förändring
2040	2018–2040	2018	1990–2018	2040	2018–2040
128 660	0 %				
39 595	8 %	101 892	94 042	225 388	123 496
19 047	-5 %	48 100	45 829	123 239	75 139
15 701	-12 %	1 242	1 104	1 629	387
14 869	1 %	3 422	3 184	4 487	1 065
8 430	28 %	1 007	929	1 320	313
7 062	9 %	3 158	3 010	4 141	983
5 261	-13 %	618	555	810	192
5 216	-6 %	43 150	41 519	112 076	68 926
2 659	-26 %	386	309	506	120
3 774	18 %	735	629	964	229
2 634	-7 %	223	191	292	69
1 764	2 %	319	297	418	99
1 452	-10 %	1 935	1 783	2 537	602
715	-13 %	136	136	178	42
322	-16 %	178	163	233	55
160	-9 %	75	75	98	23
92 868	-3 %				
16 014	3 %	6 009	5 766	7 879	1 870
13 224	-1 %	514	477	674	160
9 949	-8 %	1 734	1 634	2 274	540
9 458	-4 %	280	253	367	87
7 729	2 %	1 403	1 340	1 840	437
6 032	-6 %	501	467	657	156
5 923	-1 %	1 624	1 548	2 129	505
4 873	-9 %	452	452	593	141
4 560	-10 %	213	202	279	66
5 710	16 %	117	95	153	36
4 313	-8 %	274	247	359	85
3 019	-16 %	278	260	365	87
1 634	-10 %	232	211	304	72
315	-14 %	93	93	122	29
23 522	0 %				
11 814	14 %	21 907	20 610	28 726	6 819
7 640	-9 %	473	425	620	147
4 068	-12 %	222	192	291	69
30 217	17 %				
11 463	17 %	1 363	1 219	1 787	424
6 075	36 %	329	309	431	102
2 645	14 %	185	174	243	58
2 092	12 %	94	80	123	29
1 849	8 %	73	73	96	23
1 582	11 %	97	97	127	30
938	4 %	79	79	104	25
964	13 %	60	60	79	19
528	18 %	37	37	49	12
442	-1 %	75	75	98	23
421	10 %	45	45	59	14
355	8 %	35	35	46	11
285	-12 %	36	36	47	11
272	-2 %	20	20	26	6
225	11 %	0	0	0	0
80	-3 %	0	0	0	0
275 151	1 %	245 430	230 366	529 266	283 836
15 033	-4 %	148 311	136 858	194 475	46 164
290 184	1 %	393 741	367 224	723 741	330 000

Kommunerna i Svenskfinland anges enligt den finlandssvenska befolkningens **fyra huvudsakliga bosättningsområden**, det vill säga Nyland inklusive Pyttis, Österbotten inklusive Karleby, Egentliga Finland, samt Åland. För respektive område är kommunerna sorterade i fallande ordning enligt den svenskspråkiga befolkningens storlek år 2018.

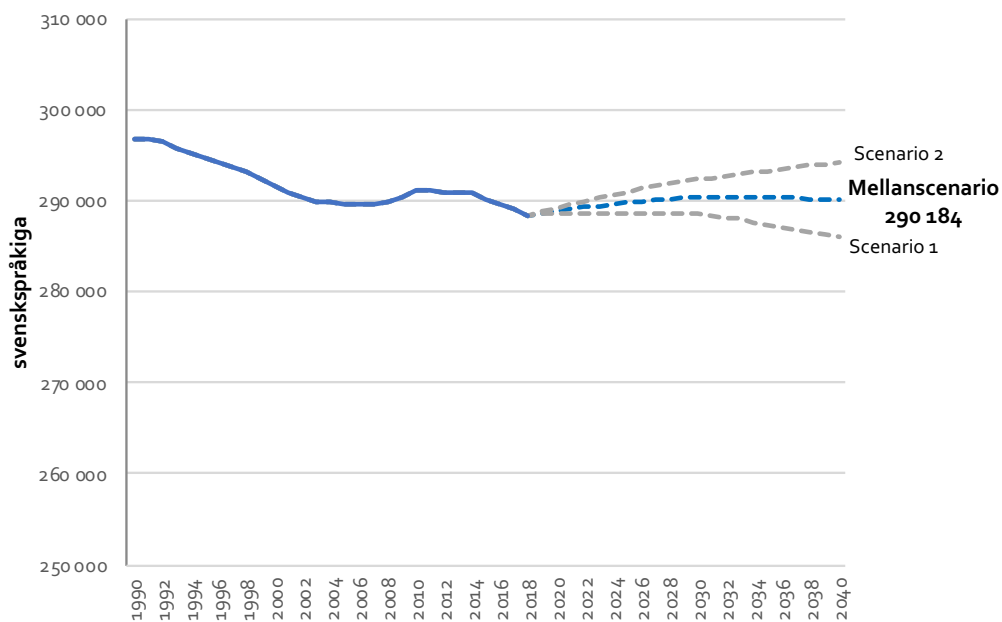
I tabellen redovisas också, enligt situationen år 2018, andelen svenskspråkiga i kommunen, samt andelen av de svenskspråkiga som är under 18 år, över 64 år, samt är kvinnor i åldern 18–39 år. Denna **grova beskrivning av ålders- och könsstrukturen** kan användas för att relatera till befolkningsutvecklingen.

Därutöver ges **förändringen i antalet svenskspråkiga** under perioden 1990–2018, antalet svenskspråkiga år 2018, samt den prognosticerade förändringen av antalet svenskspråkiga för perioden 2018–2040.

För **befolkningen med annat modersmål än svenska eller finska** ges på motsvarande sätt förändringen i antalet personer under perioden 1990–2018, antalet personer 2018, samt den prognosticerade förändringen av antalet personer för perioden 2018–2040.

Befolkningsprognos 2019–2040

Befolkningsprognosen i denna rapport är uppbyggd enligt två olika scenarier, som beskrivs mer i detalj i bilaga 1. Dessa två scenarier ger något olika bild av den framtida utvecklingen av den svenskspråkiga befolkningen (se figur 1).

Figur 1. Utvecklingen av den svenskspråkiga befolkningen i Finland 1990–2018 samt prognos för 2019–2040. Prognosen visar två olika scenarier för utvecklingen samt det genomsnittliga mellanscenariot, som används i denna befolkningsprognos.

Scenario 1 är i linje med trenden för hela landet, med en liten ökning av befolkningen fram till år 2030, och därefter en kraftigare reduktion. Scenario 2 resulterar i en gradvis ökning av den svenskspråkiga befolkningen fram till år 2040, vilket är i linje med dess något mer gynnsamma åldersfördelning och något högre nativitet jämfört med den finskspråkiga befolkningen. Skillnaden mellan de två alternativen är ändå inte speciellt stor. Jämfört med Scenario 1 så resulterar Scenario 2 i tre procent fler svenskspråkiga i landet som helhet år 2040, vilket betyder 5 850 fler svenskspråkiga än år 2018.

I denna rapport används för överskådlighetens skull ett mellanscenario, dvs. genomsnittet av de kommunvisa, års- och språkgruppsspecifika talen från båda scenarierna. Det är också genomsnittet, mellanscenariot, som redovisas i tabell 1 och kartorna 1 och 2.

För den svenskspråkiga befolkningen som helhet förväntas trenden svänga fram till år 2040. **Vi kan förvänta oss en sammanlagd ökning med knappt 1 800 svenskspråkiga i hela Finland.** Om vi ser endast på kommunerna i Svenskfinland ökar antalet svenskspråkiga med nästan 2 500. Detta kan i hög grad förklaras av att antalet kvinnor i fruktsam ålder ökar något. I kommuner utanför Svenskfinland, alltså de finskspråkiga kommunerna, förväntas en minskning med 700 personer, vilket främst beror på den överlag negativa befolkningstrenden i dessa områden.

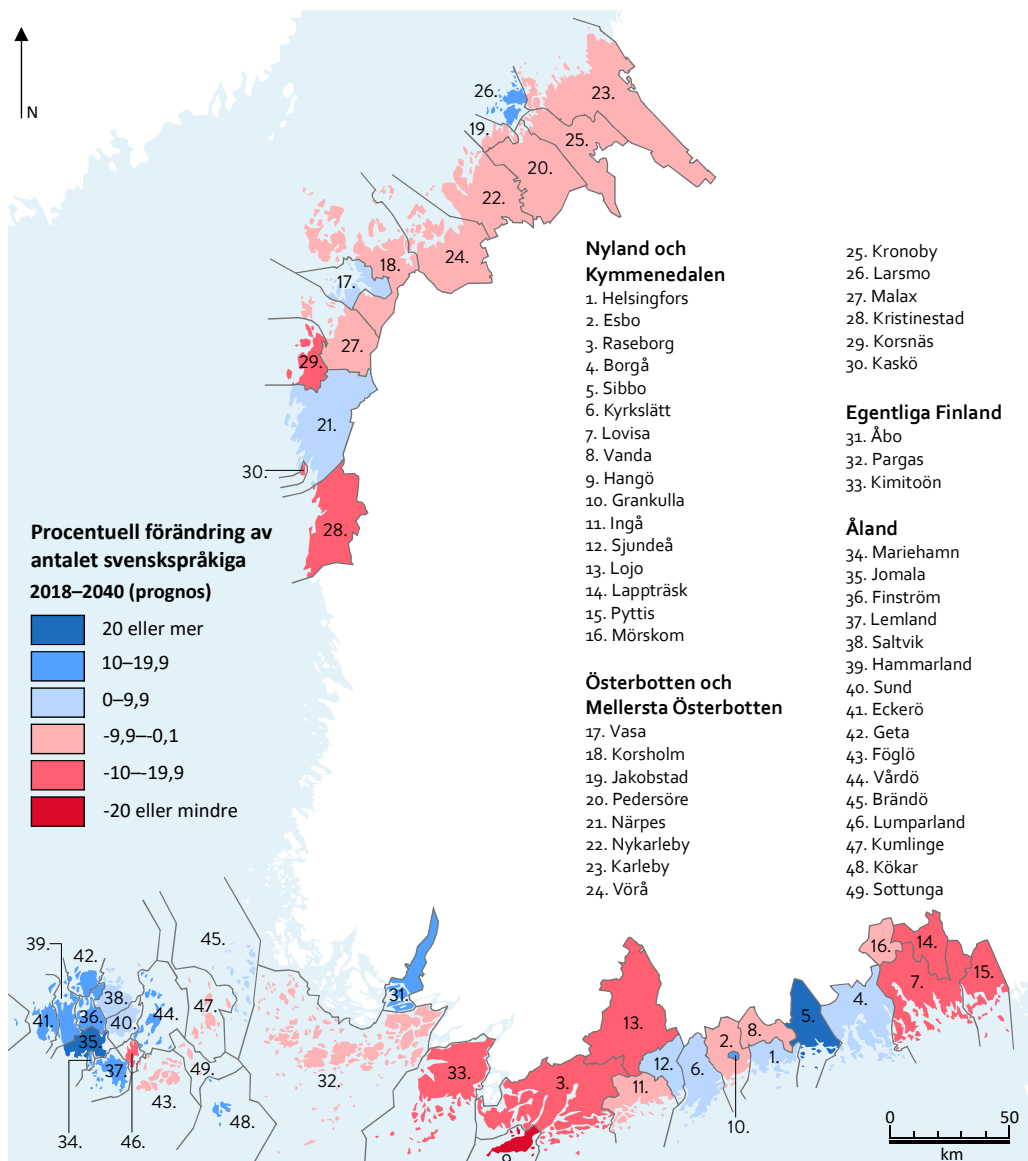
Fram till år 2040 kommer den svenskspråkiga befolkningen att öka med drygt 500 personer i Nyland, med drygt 100 personer i Egentliga Finland och med knappt 4 400 personer på Åland, medan den minskar med drygt 2 600 personer i Österbotten och drygt 700 personer i kommuner utanför Svenskfinland.

Skillnaden mellan kommunerna i Svenskfinland är ändå stor, och utvecklingen fram till år 2018 är ingen bra markör för den framtida trenden. Enligt den grova prognos som här har uppgjorts kommer befolkningen med svenska som modersmål att öka mest i Helsingfors, med drygt 3 000 personer, följt av Sibbo, Mariehamn, Jomala och Åbo, med omkring 1 500 personer vardera. Den kraftigaste minskningen av antalet svenskspråkiga förväntas ske i Raseborg, med drygt 2 000, följt av Esbo, Hangö och Jakobstad, med drygt 900 vardera.

Då man beaktar befolkningens storlek i de olika kommunerna förväntas ökningen av den svenskspråkiga befolkningen vara störst i Jomala (36 %), Mariehamn (17 %) och några mindre kommuner på Åland, samt i Sibbo (28 %), Grankulla (18 %), Larsmo (16 %) och Åbo (14 %) (karta 2). Den största minskningen sett i relativa termer förväntas ske i Hangö (-26 %), följt av Pyttis (-16 %), Kristinestad (-16 %), Kaskö (-14 %), Lovisa (-13 %), Lappträsk (-13 %), Kimitoön (-12 %), Raseborg (-12 %), Lojo (-10 %) och Korsnäs (-10 %).

De främsta orsakerna till förändringarna i kommunernas befolkningstal är åldersstrukturen och intern migration. Kommuner med en ung befolkning och förmodat stor inflyttning är de som överlag förväntas öka sin svenskspråkiga befolkning. Eftersom urbaniseringen i landet inte förväntas avta, utan en allt större andel av befolkningen koncentreras till större städer eller stadsområden, finns också några av dessa kommuner bland dem som prognostiseras få en ökande svenskspråkig befolkning. De kommunerna är Helsingfors, Sibbo och Grankulla i Nyland, samt Åbo och i ringa mån Vasa. De kommuner på Åland som förväntas få en större befolkning har i nuläget en ung befolkning.

Förlorarna i detta hänseende är många kommuner på fastlandet som inte gränsar till en större stad, speciellt om de har en ogynnsam åldersstruktur och en förmodat stor utflyttning. Typiska exempel är Hangö, Kristinestad, Kaskö och Kimitoön, men också ett flertal andra mindre kommuner.

Karta 2. Prognos för utvecklingen av antalet svenskspråkiga i kommunerna 2018–2040.

Utvecklingen av befolkningen med andra modersmål

Under perioden 1990–2018 har befolkningen med ett annat modersmål än finska eller svenska, som främst utgörs av utlandsfödda immigranter och deras barn, ökat mest i Helsingfors, Esbo, Vanda och Åbo. Ser vi på Svenskfinland var närmare 90 procent av dem bosatta i någon av dessa fyra städer år 2018, och nästan 80 procent bara i huvudstadsregionen. Under samma period ökade denna befolkningsgrupp i landet som helhet från drygt 25 000 personer till närmare 395 000, vilket är en markant förändring i befolkningsstrukturen för landet som helhet, och i synnerhet för Svenskfinland.

Prognoser för befolkningen med andra modersmål är mycket svåra att uppgöra och framskrivningar för enskilda kommuner ska därför ses som mycket grovt riktgivande. Det finns ändå ingen större anledning att tro att den generella trend som har observerats fram till år 2018 kommer att ändra avsevärt. Enligt de prognoser som gjorts av städerna i huvudstadsregionen ökar befolkningen med annat modersmål med omkring 123 000 personer i Helsingfors, 75 000 i Esbo och 69 000 i Vanda fram till år 2040.

Också i andra kommuner i Svenskfinland kan antalet personer med andra modersmål förväntas öka, men i avsevärt mindre omfattning, eftersom immigranter överlag tenderar att bosätta sig i större städer och mer folkrika kommuner. Befolkningen med annat modersmål än finska eller svenska kan härmed förväntas öka med knappt 7 000 personer i Åbo, knappt 2 000 personer i Vasa, och omkring 1 000 personer i Borgå och Kyrklätt vardera. I övriga kommuner i Svenskfinland förväntas den öka från några tiotal till några hundratal fram till år 2040.

Lokala förhållanden på arbetsmarknaden, såsom exempelvis behovet av arbetskraft till primärnäringarna i Närpes, kan göra att denna typ av prognostisering snabbt blir missvisande och att talen behöver revideras.

Slutsatser

Fram till år 2040 kan vi förvänta oss en ökning av den svenskspråkiga befolkningen i Finland med ett par tusen personer. Liksom den övriga befolkningen kommer de svenskspråkiga i högre grad än tidigare att vara bosatta i städer eller regioncentra, men till skillnad från situationen för finskspråkiga och personer med annat modersmål kommer denna förändring inte att vara lika markant. **Detta beror på att den interna rörligheten, även urbaniseringen, inte är lika kraftig för svenskspråkiga.** De svenskspråkiga har också ett annat flyttbeteende inom landet så till vida att de nästan uteslutande flyttar inom det geografiska område som utgör Svenskfinland. Vissa mindre orter, som historiskt sett har dominerats av svenskspråkig befolkning, kommer ändå att uppleva en nedgång i sitt befolkningstal.

En faktor som påverkar utvecklingen av den svenskspråkiga befolkningen, men är svår att prognosticera, är emigrationen. Den lägre rörligheten inom Finland avspeglas delvis i en relativt sett hög flyttningsbenägenhet till Sverige. Fastän det inte är fråga om en massflykt **har utflyttningen till Sverige konsekvenser för demografin.** Flyttarna är ofta unga och i barnafödande ålder och mer än hälften stannar kvar.¹ Ifall man beaktar både ut- och inflyttningen har förlusten av svenskspråkiga personer till Sverige ändå varit färre än 3 000 under perioden 2000–2017, dvs. under en procent av den svenskspråkiga befolkningen.²

Vilka effekter coronakrisen kommer att ha på den svenskspråkiga befolkningens rörlighet är svårt att säga i nuläget. På kort sikt påverkas rörligheten både inom landet och mellan länder, men ifall läget stabiliseras och förbättras kan man förmodligen förvänta sig förhållandevis små effekter på längre sikt.

Den stora omvälvningen i befolkningsstrukturen i Svenskfinland kommer att utgöras av det ökande *antalet* och den ökande *andelen* personer med annat modersmål än finska eller svenska. Med stor sannolikhet kommer dessa att i minst lika hög grad som idag bosätta sig i de stora städerna i Finland, och i huvudstadsregionen i synnerhet. **Huruvida en del av dem integreras på svenska, eller på finska som nu nästan uteslutande är fallet, är en viktig fråga för Svenskfinland.** På lång sikt kan detta till och med vara en nyckelfråga för det svenska språket i området och landet som helhet.

Inom några få decennier är utmaningen för den svenskspråkiga befolkningen knappast ett minskat antal svenskregistrerade personer eller språkregistreringen i sig. Ända sedan mitten av 1980-talet har det skett en så kallad överregistrering av svenskspråkiga barn. Det betyder att det föds fler barn som registreras som svenskspråkiga än det antal barn som föds av svenskregistrerade mödrar. I tvåspråkiga familjer väljer alltså en större andel, eller drygt 60 procent i nuläget, svenska framom finska som registrerat modersmål

för sina barn. Är modern svenskspråkig och fadern finskspråkig är andelen svenskre-
gistrerade barn cirka 75 procent. Är modern finskspråkig och fadern svenskspråkig är
andelen svenskregerade barn drygt 45 procent.

Andra aspekter av den språkliga uppblandningen är därför av större betydelse för
den svenskspråkiga befolkningsutvecklingen och -strukturen. Hälften av alla barn med
en svenskspråkig förälder föds i tvåspråkiga familjer, och personer med tvåspråkig bak-
grund tenderar att i avsevärt högre grad välja en finskspråkig partner än de med enspråk-
igt svensk bakgrund. Också för personer med tvåspråkig bakgrund påverkar det egna
registrerade modersmålet hur man registrerar sitt barn. Jämfört med finskregerade
tvåspråkiga kvinnor väljer svenskregerade tvåspråkiga kvinnor i mycket högre grad en
svenskspråkig partner och svenska som modersmål för sina barn.

På individnivå har språkregistreringen över generationer alltså stora konsekvenser för
hur befolkningen ser ut i framtiden. Inom några få generationer kommer utvecklingen
med den ökande befolkningen med andra modersmål än svenska eller finska, och sam-
giften och barn över dessa språkgränser, sannolikt att ha motsvarande konsekvenser som
dem vi nu observerar i en svensk-finsk kontext – en ökande befolkning med två- och
flerspråkig bakgrund med andra ord.

Denna befolkningsutveckling ställer allt större krav på samhällsplaneringen och lös-
ningar för den finlandssvenska befolkningen. Nuvarande system med möjligheten att
ange bara ett modersmål i befolkningsdatasystemet är internationellt sett ovanligt. Det
används bland annat vid den språkliga indelningen av kommuner, planeringen av tjänster,
val av kontaktspråk för personer med annat modersmål än finska eller svenska, samt vid
bestämmande av statsandelar och statsunderstöd.

Man kan argumentera för att större hänsyn måste tas till personer med två- eller
flerspråkig bakgrund. Sådana initiativ har redan tagits. Justitieministeriet publicerade i
februari 2020 en utredning om konsekvenserna för enskilda personer och myndigheter
ifall det skulle vara möjligt att anteckna flera modersmål i befolkningsdatasystemet.³ Det
skulle innebära att personer uppger tillhörighet till mer än en språkgrupp och därmed
betraktas som att ha en flerspråkig bakgrund. Detta är dock en långt ifrån okomplicerad
fråga. En kortfattad slutsats av utredningen är att det ekonomiskt, juridiskt eller praktiskt
inte finns några entydiga fördelar med att förändra nuvarande praxis.

Ökad lyhörddhet för att **den språkliga verkligheten förändras** på många plan i
Svenskfinland är ändå ofrånkomlig. Dagvård, skolväsende och social- och hälsovård di-
mensioneras och anpassas fortgående enligt föreliggande behov, och de behoven kräver
språkpolitiska lösningar och ingående analyser.⁴

Bilaga 1

Hur har befolkningsanalysen och befolkningsprognosen uppgjorts?

Siffrorna för åren 1990–2018 är baserade på Statistikcentralens data över befolkningen enligt boendekommun och modersmål.⁵ Kommunindelningen avser nuvarande kommunstruktur med kommunsammanslagningar beaktade. Med modersmål avses här svenska, finska eller övriga språk. Personer med svenska som registrerat modersmål ligger i centrum för framställningen. Övriga språk inkluderar de cirka 2000 personer som har samiska som registrerat modersmål.

Enligt Statistikcentralens regelverk anges inte antalet personer i någondera gruppen ifall de utgör färre än tio stycken i en kommun. Dessa har för fullständighetens skull placerats i den samfälliga kategorin som innefattar alla kommuner utanför Svenskfinland.

Framskrivningen av befolkningen baserar sig på Statistikcentralens befolkningsprognos 2019–2040 för respektive kommun i landet, vilken saknar språklig uppdelning.⁶ Därutöver nyttjas de prognoser som städerna Helsingfors, Esbo och Vanda har uppgjort, vilka inkluderar en separat redovisning enligt modersmål.⁷ I de fall då talen för enskilda år inte har redovisats för dessa städer har värden interpolerats, vilket innebär att ett värde uppskattats genom att dra en rät linje mellan kända värden före respektive efter året i fråga.

Framskrivningen för alla de övriga kommunerna i Svenskfinland är uppbyggd enligt två olika scenarier. Scenario 1 utgår från att de svenskspråkigas andel i respektive kommun, förutom Helsingfors, Esbo och Vanda, hålls konstant under framskrivningsperioden. Scenario 2 justerar antalet svenskspråkiga i respektive kommun med en skalfaktor baserad på demografen Fjalar Finnäs tidigare framskrivning av hela den finlandssvenska befolkningen, vilken beaktar dess åldersstruktur, födelsetal, dödstal och den förmodade nettoeffekten av internationell migration.⁸ För Helsingfors, Esbo och Vanda används inte skalfaktorn, utan i stället de tal som specifikt uppgjorts i de tidigare prognoserna för dessa städer.

Dessa två scenarier ger något olika bild av den framtida utvecklingen av den finlandssvenska befolkningen. Scenario 1 är i linje med trenden för hela landet, med en liten ökning av befolkningen fram till år 2030, och därefter en kraftigare reduktion. Scenario 2 resulterar i en gradvis ökning av den svenskspråkiga befolkningen fram till år 2040, vilket är i linje med dess något mer gynnsamma åldersfördelning och något högre nativitet jämfört

med den finskspråkiga befolkningen. Skillnaden mellan de två alternativen är ändå inte speciellt stor. Jämfört med Scenario 1 så resulterar Scenario 2 i 0,8 % fler svenskspråkiga i landet som helhet år 2025, 1,3 % fler år 2035, 2,1 % fler år 2035, och 2,9 % fler år 2040. Den redovisning som finns i tabell 1 ger, för överskådlighetens skull, genomsnittet av de kommunvisa, års- och språkgruppsspecifika talen från båda scenarierna.

För befolkningen med annat modersmål än svenska eller finska ges på motsvarande sätt förändringen i antalet personer under perioden 1990–2018, antalet personer 2018, samt den prognostiserade förändringen av antalet personer för perioden 2018–2040. Statistikcentralen räknar med ett nettotillskott av cirka 15 000 sådana personer per kalenderår för hela landet.⁹ I innevarande framskrivning används de befolkningstal för övriga språk som ges i prognoserna för Helsingfors, Esbo och Vanda, vilka subtraheras från nämnda 15 000. De resterande personerna antas bosätta sig enligt hur befolkningen med övriga språk fördelar sig över kommunerna år 2018. Den finskspråkiga befolkningen i respektive kommun utgörs av alla andra personer.

Tillvägagångssättet för beräkningarna som ligger till grund för framställningen innebär att i kommuner med dominerande finskspråkig befolkning eller dominerande svenskspråkig befolkning motsvarar den kommunspecifika utvecklingen väldigt långt den som ges i Statistikcentralens kommunvisa befolkningsframskrivning utan indelning i modersmål. Påpekas kan också att, enligt hur innevarande prognos är uppbyggd, motsvarar summan av antalet svenskspråkiga, finskspråkiga och övriga språk för respektive kommun till fullo det tal som ges för respektive kommun och år i Statistikcentralens prognos.

Noter

- 1 Saarela, Jan & Scott, Kirk (2017). Mother tongue, host country earnings, and return migration: evidence from cross-national administrative records. *International Migration Review*, 51, 542–564.
- 2 Kepsu, Kaisa & Henriksson, Blanka (2019). *Hjärnflykt eller inte? Del II. Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter*. Magma, 1/2019.
- 3 Oikeusministeriö (2020). *Usean kielen merkitseminen väestötietojärjestelmään –selvitys*. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:8.
- 4 Som ett led i dessa strävanden har ett större demografiskt forskningsprojekt, *Demographic change and ethnolinguistic identity in an intergenerational perspective: the Swedish-speaking population in Finland*, initierats vid Åbo Akademi, i samarbete med Stockholms universitet. Dess primära målsättning är att med flergenerationella registerdata, som länkar barn till deras föräldrar, analysera den ökande gruppen av personer med tvåspråkig bakgrund. Se <http://www.vasa.abo.fi/users/jsaarela/DemSwed.html>
- 5 Tilastokeskus (2020a). Kieli sukupuolen mukaan kunnittain 1990–2018. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_px-t_11rm.px/
- 6 Tilastokeskus (2020b). Väestöennuste 2019: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2019–2040. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaenn/statfin_vaenn_pxt_128v.px/
- 7 Helsingin seudun aluesarjat tilastokanta ja Tilastokeskus (2020). Taulukko: Helsingin seudun väestö äidinkielen mukaan 1.1.2000- sekä v. 2009-2018 laaditut väestöennusteet. http://www.aluesarjat.fi/?bmark=../DATABASE/SEUTUSARJAT/VAESTO/VAESTO-ENNUSTEET/Hginseutu_VA_VE03_Vaestoennuste_kieli&langcode=FI

Vuori, Pekka & Marjo Kaasila (2019). *Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2019–2050. Ennuste alueittain 2019–2034*. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Tilastoja 2019:14.
- 8 Finnäs, Fjalar (2013). *Finlandssvenskarna 2012. En statistisk rapport*. Svenska Finlands Folkting, Helsingfors.
- 9 Vuori & Kaasila (2019).

Den svenskspråkiga befolkningen i Finland 1990–2040

Jan Saarela, professor i demografi vid Åbo Akademi, sammanfattar i denna rapport utvecklingen för den svenskspråkiga befolkningen 1990–2018 och ger en riktgivande befolkningsprognos på kommunnivå fram till år 2040.

Den svenskspråkiga befolkningen i Finland förväntas öka med ett par tusen personer fram till år 2040. Men skillnaden mellan olika delar av Svenskfinland är stor. Kommuner med en förmodat stor inflyttning och ung befolkning, så som på Åland, är de som överlag förväntas öka sin svenskspråkiga befolkning. Förlorarna i detta hänseende är många kommuner på fastlandet som inte gränsar till en större stad.

De svenskspråkiga kommer i något högre grad än tidigare att vara bosatta i städer eller regioncentra. Men de svenskspråkiga har ett annat flyttbeteende än finskspråkiga – urbaniseringen är inte lika kraftig och man flyttar nästan uteslutande inom det geografiska område som utgör Svenskfinland.

Den stora omvälvningen i befolkningsstrukturen i Svenskfinland kommer att utgöras av det ökande antalet och den ökande andelen personer med annat modersmål än finska eller svenska.

